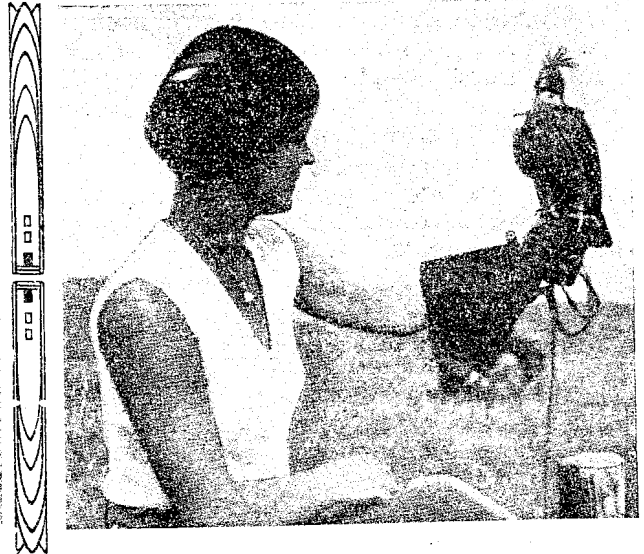

К. Г. Х-ичъ
1932

Изъ историята на лова съ дресирани птици

Голъмата страсть на баронеси и графини се е изразявала въ забага на ловъ съ соколи

И днесъ има увлечени дъщери на красивата Диана които се любоватъ на този пълень съ прелести и наслади ловъ.

Въ дълбока старина още, хората сж се отдѣляли отъ ежедневиетъ си занятия, отъ сладоститѣ и горчивинитѣ на обикновения животъ, за да навлезатъ въ царството на съживителния елексиръ — ведрия въздухъ, за да се наравдатъ на заянитѣ отъ розовитѣ лъчи на слънцето планински вериги, на приятната тишина въ безбрежното зелено поле или на глухия тайнственъ шепотъ изъ гъстата гора. И за да навлезатъ въ природата въ пълното ѣ величие и блясъкъ, отъ всички времена и въ всички народи е играла голяма роль познатата красива страсть — лова. Нашитѣ прадѣди, преди да сж познавали лжка и стрѣлата сж си послужили съ ловджийскитѣ способности на кучето, което упитсмили и използвали за ловъ. Много по-късно лжка и стрѣлитѣ е било едно отлично оржие на ловеца и отъ египетскитѣ разкопки можа да се установи, че даже царици придружавали съпружитѣ си на ловъ, подавайки имъ стрѣли или държайки поводитѣ на буйнитѣ коне, що теглили ловната колесница. Това е било 3-4000 години преди Христа. Още по-късно се откриватъ, пакъ въ мѣста, кждето е сществувала древна цивилизация, първитѣ останки на единъ пълень съ удоволствия и практикуванъ съ голъмъ успѣхъ ловъ — този съ дресирани хищни птици. Отъ преди 2,500 години е билъ известенъ соколския ловъ въ Азия и отъ тамъ се е пренесълъ въ Африка и Европа. Ленцъ съобщава, че въ 416 г. преди Христа асирийскитѣ владетели сж ходили на ловъ съ опитомени соколи. Гръцкиятъ историкъ Ктезиасъ спомѣнава, че у Индуситѣ е виждалъ разпространенъ този ловъ. Около първия вѣкъ отъ нашето летоисчисление, споредъ думитѣ на уважаемия професоръ Гавраилъ Кацаровъ, този видъ ловъ е билъ широко разпространенъ и въ нашата страна между древнитѣ Траки, което се вижда отъ едно известие на Псевдо-Аристотеля: „Казвамъ че въ тая

часть на Тракия надъ [Амфиполъ¹⁾ стага] нѣщо чудно и невѣроятно за ония, които не сж го видѣли. Момчетата излизатъ отъ селата на ловъ за птици, като взематъ за другари въ лова и соколитѣ; като дойдатъ до удобно мѣсто, извикатъ соколитѣ по име; последнитѣ, шомъ чуятъ гласа, догаждатъ и разгонватъ птицитѣ²⁾, които изплашени отъ соколитѣ, избѣгватъ въ хрсталацитѣ, дето момчетата ги улавятъ, като ги удрятъ съ тояги. А коего е най-чудното: соколитѣ, когатъ уловятъ сами нѣкоя птица, занясатъ я на ловджийтѣ“.

Този ловъ изглежда дълго се е практикувалъ по нашитѣ мѣста и съ идването на българитѣ — голъми любители на спорта и развлеченията, този ловъ съ соколи е намѣрилъ широкъ приемъ между царе и боляри. И досега въ народнитѣ ни пѣсни се разказва за лова на светли царици и боляркини по преперици, яребици и пагици съ изучени соколи. Този интересенъ ловъ е преминалъ отъ Балканския полуостровъ въ Апенинския и споредъ исторически данни, пръвъ императорския синъ Екдициусъ гонялъ ловъ съ дресирани соколи, край Римъ още въ 580 год. следъ Христа. Соколския ловъ въ скоро време е билъ разпространенъ по цѣлата римска империя, даже и между духовенството, особено въ манастиритѣ. Отъ тукъ лова съ дресирани хищници е преминалъ въ Европа и отъ VIII вѣкъ се съхранява писмото на Аглийския кралъ Етелбергъ до Бонифацио-майнскиятъ епископъ, съ което краля моли да му се изпрати единъ чифтъ отъ добре дресирани соколи, специално за ловъ на жерави и чапли. Този спортъ обаче е станалъ достояние само на висшата аристокрация. Когато феодализъма се затвърди и се забрани подъ страхъ на ужасни наказания всѣкакъвъ ловъ, дивеча въ Европа се е завѣдилъ твърде много. Главно лова

¹⁾ При устието на Струма. ²⁾ Навѣрно яребицитѣ

на феодала и царедворци е билъ съ дресирувани соколи. Императора Фридрихъ Барбароса, пристрастенъ къмъ този ловъ самъ е обучавалъ соколитѣ си. Фридрихъ II пъкъ е билъ най-голямъ познавачъ на този ловъ и е оставилъ едно съчинение по него. Франсоа I, — „баща на ловците“ е ималъ 300 обучени соколи и цялъ щабъ отъ 70 души, предназначени изключително за обучение и ловъ съ соколи. Френскиятъ кралъ Филипъ Августъ на празникъ предлагалъ на турците 1000 златни монети да му повърнатъ уловениятъ отъ тѣхъ, въ време на Аконската обсада, соколъ. Димитриусъ, лѣкаръ на Императора Михаилъ Палеологъ споменава за голѣмата страсть на баронеси и графини, които сж прекарвали времето си въ забава само на ловъ съ исландски бѣли соколи. Въ края на XIV вѣкъ въ Прусия имало и специално училище по дресируването на соколитѣ и употреблението имъ за ловъ. Сжщитѣ соколи въ време на войни сж служили за улавяне на пощенски гълъби, което и въ наши времена се още практикува. До европейската война кайзеръ Вилхемъ отдаваше голѣма важность тѣмъ и покровителствуваше такива „соколи-ловци“. Когато Баязидъ I побѣдилъ маджаритѣ край Никополъ и хваналъ въ пленъ наварския дукъ и много болярски синове, не освободилъ пленниците, въпреки многото злато, което му е предлагано, докато бургонскиятъ дукъ не му изпратилъ 12 бѣли, дресирани за ловъ соколи. Турските султани и бейове сж били страстни поклонници на този спортъ и въ време на робството ни е имало балкански селца, които сж били освободени отъ всѣкакви даждия, срѣщу доставянето всѣка пролѣтъ по нѣколко чифта соколи за двореца. Въ Костенецъ, кореняцитѣ и до сега се считатъ като по-високопоставена класа и се наричатъ *доганджии* ¹⁾, за разлика отъ *раститѣ* ²⁾, пришелцитѣ на селото.

До скоро ловъ съ соколи се практикуваше отъ турците изъ Дели-Орманъ, но закона за лова вече не предвижда този начинъ на ловъ. Германскиятъ и полскиятъ закони го предвиждатъ и има увлечени, както изъ потомцитѣ на Немврола, така и между дъщеритѣ на красивата и стройна Диана, които се любуватъ на този пѣленъ съ прелѣсти и наслади ловъ. Въ Персия, Арабия, Монголия, Китай, а главно изъ Киргизкитѣ степи, ловъ съ дресирани соколи и орли е не само едно красиво удоволствие, но и срѣдство за поминѣкъ на ловци-промишленици. Нѣкои Африкански народи съ такива обучени пти-

ци преследватъ газели, антилопи, а номадскитѣ азиатски племена олавятъ успешно диви овни, козирози, вълци, лисици и зайци. Азиатския Кувлейханъ, когато отивалъ на ловъ, било е цяло тържество, въ което участвували до 10,000 царедворци и соколджии.

За начина на дресиране на соколитѣ почти еднакъвъ съ този при обучението на орлитѣ, читателитѣ на „Ловецъ“ четеха едно хубаво описание. Тукъ ще посочимъ само употребяванитѣ за ловъ птици Соколетъ (Falco), като най-смѣлъ, силенъ ловѣкъ и бързолетъ винаги се е предпочиталъ за този видъ ловъ и понеже такива соколи много отдавна сж отглеждани въ монастиритѣ, затова сж известни подъ името свещени соколи (Hierog falco). Три отъ тѣхъ сж се употребявали: ловджийскиятъ (Hier. capdicans), северниятъ (Hier. arcticus) и норвежкиятъ (Hierog. gyrfalco). У насъ турцитѣ сж дресирали обикновениятъ соколъ-скитникъ (Falco peregrinus). Африканскитѣ народи употребяватъ и до сега

главно африканския соколъ (Falco chiquera). Соколитѣ се извеждатъ на ловъ съ похлупени, съ помощта на една шапчица очи, за да се смири тѣхниятъ свирепъ, и недостъпненъ за укротяване нравъ.

Тѣзи дни секретаря на ловната организация г. Ив. Сокачевъ подарилъ на ловния музей чифтъ звънчета, намѣрени завързани на краката на единъ скаленъ орелъ, убитъ въ началото на м. Мартъ край Старо-Орѣхово, Варненско. Ловеца, който го е убилъ не могълъ да го различи дали е дива или опитомена птица. По начина на кожената плетка, съ която звънчетата сж били привързани, изглежда че орела е дошелъ отъ Азиатска Русия, кждѣто дресиратъ орли по ловъ, главно на вълци.

Дресираниитѣ орли, обучени да налитатъ на голѣми бозайници и да кълватъ очитѣ имъ се извеждатъ на ловъ по антилопи въ Юга, на ловъ по овни въ Централна Азия или на ловъ по лисици, вълци и зайци въ Азиатска Русия. Ето какъ става и самиятъ ловъ: ловцитѣ, възседнали на коне носятъ орлитѣ на ржката си, и понеже сж доста тежки, чрезъ особена подпорка, тежестта на орела се предава на стрѣмето на ездача. Хората затарашуватъ насамъ нататакъ изъ туфитѣ треволякъ, до каго дигнатъ нѣкакъвъ едъръ дивечъ. Въ този моментъ бѣгащия дивечъ се посочва на орела, който се насѣква да го преследва. Съ бързия си полетъ орлитѣ скоро достигатъ жертвата си, зграбчватъ я съ остритѣ си ногте —едина кракъ се впива въ главата, а другия въ плещитѣ на животно — и почватъ да кълватъ яростно очитѣ му. Скоро догърчватъ ловцитѣ, които доубиватъ жертвата. Персийцитѣ се придружаватъ и отъ бързегонни хрътки,

¹⁾ Дуганъ по турски значи соколъ.

²⁾ Отъ *ваз роби*

които спомагатъ по-скоро да се омаломощи и хване дивеча. Често орлитѣ, въ борбата си, биватъ пронизани отъ остритѣ рога на антилопитѣ или разкъсани отъ яростнитѣ зѣби на нападнатия вълкъ. Затова и опитнитѣ и добре обучени орли се ценятъ много високо — единъ такъвъ орелъ замѣнятъ съ две до три хубави кобили.

Пражевалски и Муравѣвъ сж отивали съ персийскитѣ князе на ловъ по диви овни и козирози съ дресирани орли и описватъ много картинно преживелитѣ си, пълни съ крайно интересни борби на обученитѣ хищни птици съ голѣмитѣ си жертви. Козирозитѣ и дивитѣ овни (муфлони) обитаватъ най-стрѣмнитѣ карпи и гроходи, където обикновено пушатъ и дресирани орли. Въ такива недостъпни скалисти мѣста нито хора, нито обучени кучета се пускатъ следъ орела и затова той самъ и успешно

Младия ловецъ-киргизъ съ любимия си орелъ, чиято ловна страсть е добре използвана въ степитѣ.

свършва своята работа, като самъ повали своята жертва, изкълвавайки очитѣ ѝ и убивайки я даже съ силния си остъръ клюнъ. Веднажъ орлитѣ занегтени въ плещитѣ и главата на овена той бива бърже умаломощаванъ съ силни удари. Колкото и силно да бѣга, нападнатото нещастно животно не може да отърси отъ гърба си хищнитѣ птици и отчаяно и ожасено отъ смъртнитѣ болки, често пакти се хвърля въ дълбокитѣ пропасти за да ускори трагичната си кончина.

Голѣмиятъ пътешественикъ Таверние, който е прекаралъ много години въ Персия, съобщава че

независимо отъ орлитѣ притежавалъ и повече отъ 800 дресирани сокола, отъ които едни биле обучени да гонятъ диви свини, диви магарета, антилопи, лисици и други едри животни, а други — жерави дропли, дивы гъски, яребици и пр. Сжщиятъ дава и сведения за начина на дресировката отъ хора, специално отредени за тази работа и ползващи се съ голѣмото благоволение на шаха и почитъ между шарадворнитѣ.

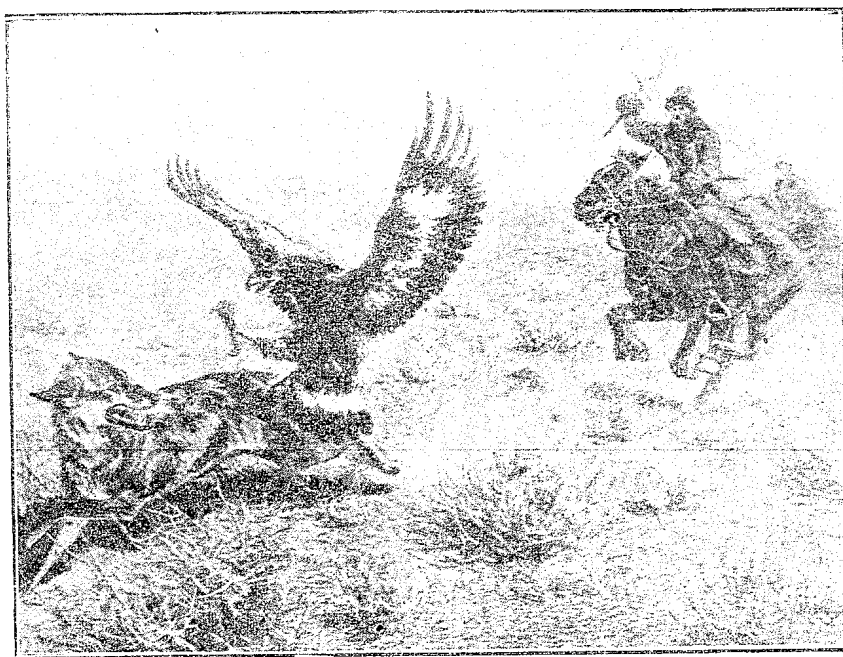
Въ Индия и до днесъ е на голѣма почитъ сокола, съ когото ловятъ жерави, чапли, дивы птици, дропли фазани, яребици и пр. Най-скъпата птица тамъ е Шахина или царския соколъ.

Бедуинитѣ въ Сахара пъкъ, които между всички арабски племена се смѣтатъ за най-благороднитѣ и смѣли обитатели на пустинята, практикуватъ сжщо до сега, ловъ съ дресирани соколи и то както по древенъ дивечъ, така и по

газели, дропли и камилски птици. Тамъ една обучена хищна птица има цената на най-добрия

арабски жребець. Както и коня, тѣзи помощници въ лова се ползватъ съ голѣма обичъ и грижи отъ страна на цѣлото семейство. Има бедуински шефове, които никога не се отдѣлятъ отъ своитѣ любими птици, носейки ги на ржката си.

Англичани, Германци и Поляци пристрастени къмъ този видъ ловъ полагатъ напрасно всички усилия да го запазятъ и въ бъдеще, въпреки голѣмитѣ усървенствувания

Колкото и силно и да бѣга нападнатиятъ вълкъ, той не може да се отърве отъ настървения обученъ орелъ.

на ловнитѣ пушки и отличнитѣ дресирани кучета, които бѣха причината да изчезне този ловъ отъ Европа.